

FERRAN AGULLÓ PADRI DE LA COSTA BRAVA

per E. CORRAL I COLL DEL RAM.

(Continuació)

De bones a primeres, Pla confessa que ell no assistí al tec del "Paradís", per continuar dient que el nom de Costa Brava, bé que deixat anar per primera vegada —això sí— per Ferran Agulló, va ser-ho "enmig de la més absoluta indiferència". I més endavant fa alguns altres aclariments concisos i no gens poètics:

"Al nostre país hi ha hagut sempre persones a qui no ha agradat el nom de Costa Brava. Jo en sóc una. (...) Agulló, poeta francament dolent, era mestre en gai saber. Costa i Llobera, poeta excels, ho era també. (...) Al meu modest entendre el nom que Agulló va donar a aquesta costa és un plagi i potser això expliqui el fantàstic fenomen d'expansió que han tingut les paraules..."

Quan Pla en aquest article, publicat a "El Correo Catalán", quan els preparatius del projectat homenatge santfeliuenc a Agulló, parla del lloc i dels testimonis, ho fa avalat, no res menys, que per les paraules del fill de don Bonaventura Sabater, o sigui el senyor Francesc Sabater i Forgas.

Que la paraula costa brava fou pronunciada a "El Paradís", amb certes circumstàncies que envoltaren el moment —i que ningú no recorda amb certesa—, sembla fora de dubte. El problema consisteix, en tot cas, a saber si ho fou "per primera vegada"... Ens trobem, doncs, on erem.

L'apreciació qualitativa que en Pla fa de l'Agulló, poeta, també és d'agrair, si altra cosa no, per la sinceritat que en aquest escriptor és norma. Allò que en el seu escrit no queda gaire clar és el que es refereix al suposat plagi. Segurament no té en compte que molt abans que Costa i Llobera escrivís "La Costa Brava", ja aquest nom genèric era usat correntment per gent marinera de molts països —com molt bé fa avinent el ja citat Fàbregas i Barri. En aquest aspecte, nosaltres coincidim amb Coma i Soley: tot un mestre en gai saber, admetent àdhuc que fos un poeta dolent —en vers— no necessitava anar a manlleu per trobar un adjectiu tan intranscendent.

Quant a la conclusió a què arriba Pla, que "el fantàstic fenomen d'expansió que ha conegut el nom de Costa Brava" sigui degut precisament al pretès plagi, resulta realment increïble. Ni que ens ho digui ell.

Fàbregas i Barri adueix el testimoni escrit de Duran i Ventosa, segons el qual la denominació de Costa Brava sortí, es comprèn que col·lectivament, de la "Colla del Gai Saber" en el transcurs d'un dinar al "Paradís" i formant part de les excursions literàries que la Colla organitzava. Josep Pla, en canvi, assegura que l'apat fou ofert pel senyor Sabater "amb motiu d'haver estat elegit aquell any (1950) diputat a Corts per la circumscripció de Girona" i que els invitats ho eren com a pertanyents a la plana major de la Lliga Regionalista, excepte Agulló que ho

era també com a amic de la família. I que l'acte tenia un caire essencialment polític. Fou a l'hora de les postres, segueix Pla, que "tractant de ser amable amb els amfitrions, va fer un elogi, deixant una mica apart la política i decantant-se sense cap esforç cap a la poesia, del paisatge que tenia davant dels ulls". I fou formant part d'aquest elogi improvisat que deixà anar per primera vegada l'expressió costa brava. El testimoni que cita, ja ho hem dit abans, és del senyor Sabater fill. Tant l'un com l'altre dels testimonis citats, doncs, són de prou prestigi personal i no podem dubtar de llur bona fe. Però en certs casos, quan existeixen contradiccions, la bona fe no basta...

Ferran Agulló, fill de Girona, en aquelles calendes coneixia pam a pam tots els pobles i llogarets de la costa gironina —com és de suposar, uns més i d'altres no tant. Entre aquells figura, certament, Blanes, perquè a Blanes, com a Sant Feliu de Guíxols el primer any de casat, hi tingué casa. Més d'una. Primerament, uns baixos en un carreró prop de la platja. Aviat es traslladà a una altra del carrer de l'Església i finalment a una altra davant per davant del mar. Aquesta casa, amb jardí, constava de dos pisos. I és en el segon, que Agulló tenia el seu petit escriptori, del qual val a dir que se'n servia ben poc, atès que l'exuberància de la bellesa que tenia davant dels ulls continuament, me'l deixava en un estat de lassitud permanent. De tota manera, sembla que fou a aquest petit escriptori que va néixer l'acte de bateig de la Costa Brava, acta que seria publicada a La Veu de Catalunya el dia 14 de setembre de 1908.

No fa pas molt que hem estat de nou a Blanes. Passejàvem pel tros de platja d'Els Pins, acompanyats d'un dels antics pescadors, saturat d'història local i coneixedor a consciència dels seus barris, vells i nous. Naturalment, vam parlar d'en Roig i Raventós i de les cases que va quasi regalar als professionals de la mar. I també del senyor Benet Ribas i d'altres personatges actuals... De Ferran Agulló, l'home no en té ni idea. En canvi, té els seus dubtes sobre si el nom Costa Brava l'ha inventat realment algú. Ell anava a la seva:

—Veieu això? —davant nostre, ben visible, un considerable monòlit emergint de les aigües—. És sa Palomera. Aquí, exactament, comença la Costa Brava. Si us enfileu per aquell puig, us trobareu amb un morroll molt abrupte. Allí podreu visitar l'antic Convent dels caputxins. Si enfileu cap al cim, fins al mateix castell de Sant Joan —ara rai, hi ha bona carretera— us cansareu de contemplar costa i més costa...

"Vet aquí un lloc ideal per a un bateig històric, sonat i poètic"— pensen sense poder-nos treure del magí el cim de Sant Elm. Llàstima que no sempre l'ideal sigui assequible... Serà per això que Coma Soley ho ha adobat a la seva manera.

XXVI

DE LLEVANT I DE PONENT

Agulló escrivia darrere la seva taula i de cara al mar, però amb una visió limitada d'aquest mar i de la seva costa. Des del convent, no cal dir-ho, resultaria més bonic i per això Coma Soley ho resol així: "El cos

del periodista es trobava darrere d'una modesta taula, en aquella casa del passeig del mar; però el seu numen s'estava entre les parets de l'antiga mansió caputxina...". Realment, així queda millor.

Corren d'altres versions més o menys versemblants, més o menys enginyoses, plenes de poesia i bona intenció, sobre el moment de gràcia creador de la Costa Brava. A remarcar, no obstant, que tothom qui n'ha exposada públicament alguna, reconeix, amb meritoriosa modestia, que per desgràcia o per sort, no existeix cap document escrit que avali la seva teoria o els seus raonaments —moltes vegades una mescla d'elucubracions i desitjos subconscients.

Si Agulló no deixà escrit, que se sàpiga, cap document sobre el debatut bateig, sí que deixà escrit el seu criteri sobre la gratuïtat de qualsevol bateig futur. Ho explica així: Un dia xafigós d'estiu, "cansat de caçar mosques", va posar-se a esqueixar faixes de periòdics en els que trobaria notícies dels amics, de festes majors, de campanyes polítiques... I puntualitza:

"Casualment el primer que vaig obrir es titulava "La Costa de Llevant" i el segon "La Costa de Ponent" (...) La Costa de Llevant! La Costa de Ponent! A llevant de què? A ponent d'aon? Llevant i ponent són dos termes relatius que no signifiquen res sense relació. Per Costa de Llevant entenen els redactors de la primera publicació el tros comprès entre Badalona i Blanes; per Costa de Ponent entenen els que escriuen l'altre setmanari la compresa entre El Prat i Vilanova i La Geltrú... Punt de relació: Barcelona. Per a mi, mentre llegia aquests dos setmanaris, Blanes no era ni de la Costa de Llevant i de la de Ponent, perquè els llegia a Blanes, l'hermosa vila de la platja arrodonida i de la llum esplendent. Per a mi la Costa de Llevant era la de Lloret, Tossa, Sant Feliu, Palamós, etc.; la de Ponent, Malgrat, Pineda, Calella, Canet, fins a les goles de l'Ebre. Nomenar, doncs, Costa de Llevant o Costa de Ponent l'esquerra o la dreta de Barcelona, és una mostra de consideració a la ciutat cap i casal de Catalunya, és pur imperialisme barceloní. (...) La costa de Catalunya té noms prou escaients i reconeguts: no n'hem d'inventar de nous".

Tot i que entre els llibres d'Agulló n'hi ha un titulat "Llevantines" i un altre "Ponentines" (aquest potser referit més aviat a la maduresa i senectut de l'autor que no pas a cap mena de costa), és evident que el nostre Agulló repudia les denominacions llevant i ponent i per això

XXVII EL PRECURSOR

De Blanes diu:

"Blanes, amb Sant Joan per mirador, amb sa badia amorosa, ses roques d'or i ses hortes i regadius... (...) Vila de Blanes, neta, polida, senyorívola i feinerà alhora..."

De Tossa:

"Tossa, la meravella de la nostra Costa, la de les cales com fiords, la de les roques fantàstiques, que guarda dretes les muralles i les torres mig-evales que no han volgut, enamorades del mar, esfondrar-se encara i en sa sina, sota un bosc d'ametllers, ruïnes colgades d'una ciutat romana..."

n'explica la incongruència, aprofitant, de passada (i potser sortint-se una mica de la via), per parlar del sempre actual imperialisme barceloní. Però demés, afirma que les nostres costes catalanes tenen noms prou escaients i reconeguts i, per tant, no n'hem d'inventar de nous. I a continuació en cita alguns:

"Els nostres avis, de la Costa plana fins a Blanes en deien senzillament La Marina o La Maresma; de Blanes a Tosa en deien Marina de la Selva o, concretant més, parlaven de la Marina de Blanes, la Marina de Tossa... Més amunt hi tenien la Marina de l'Empordà. A la dreta de Barcelona nomenaven la costa amb els noms de Costes de Garraf (vigent avui), Marina del Penedès..."

Hem, de deduir, doncs, que el bateig de la Costa Brava no fou un acte premeditat, oi més si tenim en compte que el mateix Agulló que un dia fixà els límits de la Costa Brava entre Calabona i Santa Cristina, un altre l'estén des de Tordera a Cap de Creus... Més aviat haurem d'admetre que algun toc de vareta màgica, alguna influència d'origen meravellós l'inspirà i el convertí en un predestinat, un profeta i, en certa manera, un precursor. I l'impulsà, potser a desgrat seu àdhuc (no oblidem que havia afirmat "no n'hem d'inventar de nous"), a inventar aquest nom que, més que tota altra cosa, havia de procurar-li una perdurable popularitat.

No creiem, altrament, que ningú més que ell hagi tributat tants i tan adients elogis a la Costa Brava, a les seves viles, les seves badies, les seves cales, les seves roques roges. Com en una deliciosa i inacabable lletania, les floretes dedicades per Agulló a la seva fillola, ja abans de la seva naixença oficial, brollen ça i enllà en la majoria dels seus escrits literaris:

"O, la nostra Costa Brava, sense paral·lel al món!" "O, Costa bella, atraient, encisadora en els capvespres i les matinades d'estiu, en la xardor i la calda dels dies xafigosos! I com n'ets, de bella i atraient i encisadora en els dies clars d'hivern, de sol tebi, de sol serè, sense bromes ni calitges, amurada de llum sana, fortificadora!"

A Ruyra, Víctor Rahola, Eduard Marquina, tots ells fills de la Costa, els pregunta formalment, preguntant-los que en contestar en posin la mà al pit: "Digueu-me, hi ha res com la Costa Brava?"

Un dels contagiats del seu entusiasme fou Joan Llimona, qui, al contacte amb aquella estupenda naturalesa, passà de l'ostracisme artístic a què s'havia sotmès voluntàriament de feia temps, a una nova i fructífera activitat. Agulló, que ho constata amb alegria infantil, diu: "En Joan Llimona torna a pintar i pinta com sempre ha pintat Joan Llimona!"

Santa Cristina:

"La (platja) de Santa Cristina, el més bell recó de la Costa Brava..."

Begur:

"Tempten al vianant eles altures de Begur i Sant Sebastià. Oh, si sabia el que són, les cales que tanquen, les roques que les sostenen, les meravelles que s'hi podrien veure!"

Sant Feliu de Guíxols li té el cor robat:

"Sant Feliu de Guíxols, la ciutat de bellesa única, senyorívolament vestida, on es parlen totes les llengües del món..."

(Continuarà)